

Από τον συγγραφέα του μπεστ σέλερ
Τα παιδιά δεν θέλουν ψυχολόγο. Γονείς θέλουν!

ΝΙΚΟΣ ΣΙΔΕΡΗΣ

Δήμητρα Γιαννακοπούλου, Παύλος Χαραμής

BULLYING
ΚΑΙ ΟΜΩΣ ΝΙΚΙΕΤΑΙ!

Μια νέα στρατηγική για γονείς, παιδαγωγούς,
παιδιά και όλους τους άλλους

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Περιεχόμενα

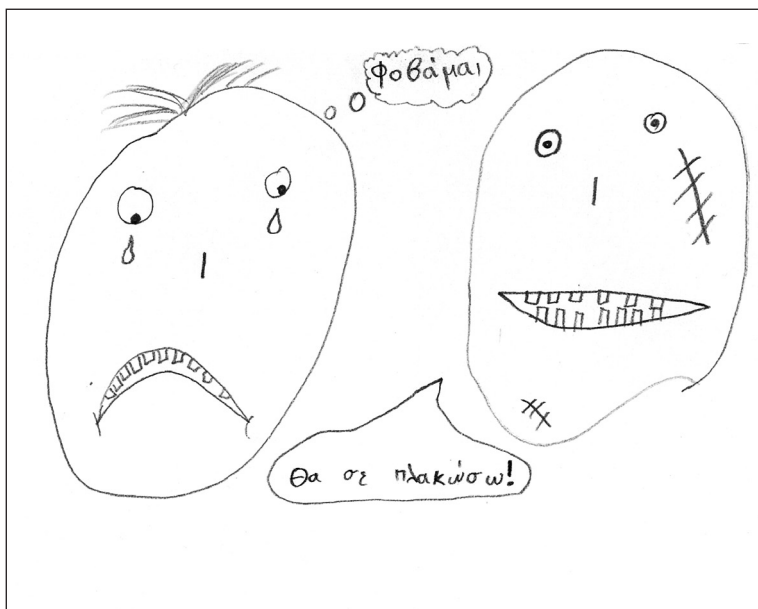
Πρόλογος.	11
I. Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων anti-bullying της Δήμητρας Γιαννακοπούλου	19
II. Εμπειρίες αντιμετώπισης της βίας και του εκφοβισμού στο ελληνικό σχολείο του Παύλου Χαραμή	57
III. Μηχανισμοί του bullying στο ελληνικό σχολείο: Η Ιστορία ως εφιάλτης.	85
IV. Ψευτονταήδες στο σχολείο: Ο εφιάλτης ως Ιστορία	149
V. Μια απλή στρατηγική ιδέα: Το γελοίο σκοτώνει.	211
Η πρώτη και η έσχατη οδηγία.	249
Σαν υστερόγραφο.	251

Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας προγραμμάτων anti-bullying

ΔΗΜΗΤΡΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ψυχολόγος

Γιάννης Λ.

Εισαγωγή

Το φαινόμενο του εκφοβισμού (bullying) αποτελεί μια ιδιαίτερη μορφή επιθετικής συμπεριφοράς που εμφανίζεται κυρίως στη σχολική πραγματικότητα και όχι μόνο, με σοβαρές επιπτώσεις για τη διαδικασία της μάθησης και την ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη και εξέλιξη του παιδιού και του εφήβου. Συγκεκριμένα, εκφοβισμός και η άμεση συνέπειά του που είναι η θυματοποίηση (victimization) είναι η επανειλημμένη και για αρκετό χρονικό διάστημα έκθεση του μαθητή σε αρνητικές πράξεις άλλου ή άλλων μαθητών, που εκδηλώνονται ως μορφές βίαιης ή επιθετικής συμπεριφοράς.¹ Κατά τη διάρκεια της επιθετικής συμπεριφοράς, τα παιδιά που εκφοβίζονται θεωρείται ότι υπερτερούν σε σωματική, συναισθηματική και γνωστική δύναμη από

1 Olweus, D. (1991). Bully/Victim problems among school children: basic facts and effects of a school based intervention program. In D.J. Pepler & Rubin (eds.), *The development and treatment of childhood aggression*. Hillsdale, NJ: Erlbaum, pp. 411-448.

Olweus, D. (2001). Peer harassment: a critical analysis and some important issues. In J. Juvonen & S. Graham (eds.), *Peer Harassment in School: The plight of the Vulnerable and Victimized*. New York: Guilford Press, pp. 3-20.

τα παιδιά που εκφοβίζονται, και έχουν πρόθεση να τα δυσαρρестήσουν σοβαρά, προκαλώντας φόβο, ανησυχία ή πόνο. Έτσι, αναπτύσσεται ανισορροπία δύναμης, μέσα στην οποία τα παιδιά που εκφοβίζονται είναι ανήμπορα να αμυνθούν ή να αντιδράσουν και να υποστηρίξουν τον εαυτό τους. Τα παιδιά, λοιπόν, που εκφοβίζουν επιτίθενται σε παιδιά πιο αδύναμα και επιδιώκουν να φανούν ισχυρά και κυρίαρχα, προσπαθώντας έτσι να καλύψουν δικές τους ανασφάλειες και αναζητώντας επιβεβαίωση μέσα από την ταπείνωση των αδυνάτων.² Επομένως, ο όρος που ταιριάζει να αποδοθεί στο «bullying» μπορεί να είναι «ψευτονταής» ή τα ανάλογά του.³

Οι πιο συνήθεις μορφές εκφοβισμού και θυματοποίησης που αναπτύσσονται είναι: ο λεκτικός εκφοβισμός, με τη μορφή διάδοσης φημών, απειλών και εξαναγκασμού, η σεξουαλική παρενόχληση, ο φυλετικός εκφοβισμός, ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός (cyberbullying), η σωματική βία, που εμφανίζεται συχνότερα στις μικρότερες ηλικίες, και ο κοινωνικός αποκλεισμός (απομόνωση του παιδιού-στόχου από τις ομαδικές δραστηριότητες, από κοινωνικές συναναστροφές και παρέες), ιδιαίτερα σε μεγαλύτερες ηλικίες. Το φαινόμενο συνήθως παρατηρείται να συμβαίνει σε χώρους του σχολείου, όπως στο προαύλιο, στις τουαλέτες, στους διαδρόμους, στην τάξη, αλλά και στον δρόμο προς και από το σχολείο, όπου και η επίβλεψη κάποιου ενήλικα μπορεί να είναι ανεπαρκής.

2 Σιδέρης, Ν. (2015). Ψευτονταήδες στο Σχολείο: Ο Εφιάλτης ως Ιστορία. Εφημ. Αυγή, 26/7/2015.

3 Σιδέρης, Ν., ό.π.

Ο σχολικός εκφοβισμός εμφανίζεται όλο και περισσότερο στις σύγχρονες κοινωνίες διεθνώς.⁴ Έρευνες έχουν δείξει ότι περίπου το 15% των μαθητών έχουν βιώσει συμπεριφορές εκφοβισμού, οι οποίες παρατηρούνται συχνότερα στα σχολεία σε μαθητές ηλικίας 8 έως 15 χρόνων. Όπως προκύπτει από τα διεθνή δεδομένα, ένα στα επτά παιδιά έχει εμπλακεί σε κάποια μορφή εκφοβισμού,⁵ ενώ τα αντίστοιχα δεδομένα στην Ελλάδα από επιδημιολογικές μελέτες δείχνουν ότι ένα στα δέκα παιδιά σχολικής ηλικίας έχει εμπλακεί συστηματικά σε πράξεις εκφοβισμού.⁶

4 Clarke, E.A. & Kiselica, M.S. (1997). A systemic counselling approach to the problem of bullying. *Elementary School Guidance and Counselling*, 31, pp. 310-325.

Cowie, H. & Sharp, S. (eds) (1996). *Peer Counselling in School: A Time to Listen*. London: David Fulton.

Elsea, M. & Smith, P. (1998). The long-term effectiveness of anti-bullying work in primary schools. *Educational Research*, 40(2), pp. 203-218.

Fuller, A. (1998). *From Surviving to Thriving: Promoting Mental Health in Young People*. Camberwell, Victoria: Australian Council of Education Research Press.

Baas, N., De Jong, M.D. & Drossaert, C.H. (2013). Children's perspectives on cyberbullying: insights based on participatory research. *Cyberpsychology Behavior and Social Networking*, 16(4), pp. 248-253.

5 Olweus, D. (1991), ό.π.

Olweus, D. (1993). *Bullying at School: What we Know and What we Do*. MA, Blackwell Publishers.

Olweus, D. (1994). Bullying at school: Long term outcomes for the victims and an effective school-based intervention programme. In L.R. Huesmann (ed.), *Aggressive Behaviour: Current Perspectives*. New York: Wiley, pp. 97-130.

6 Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β., Αθανασιάδου, Χ., Κωνσταντίνου, Αι., Παπαθανασίου, Μ. & Ψάλτη, Α. (2005). Ταυτότητες φύλου, εθνικές ταυτότητες και σχολική

ΝΙΚΟΣ ΣΙΔΕΡΗΣ

Δήμητρα Γιαννακοπούλου, Παύλος Χαραμής

BULLYING
ΚΑΙ ΟΜΩΣ ΝΙΚΙΕΤΑΙ!

Ανασκοπώντας την εμπειρία σχετικά με το bullying και την αντιμετώπισή του, προκύπτει μια κρίσιμη διαπίστωση: Έχουμε ακόμη πολύ δρόμο να κάνουμε για να αναχαιτίσουμε και να καταπολεμήσουμε αυτό το αρνητικότατο φαινόμενο. Άρα υπάρχει και χώρος και ανάγκη για περαιτέρω εμβάθυνση και επεξεργασία λύσεων του προβλήματος. Μια νέα συμβολή λοιπόν έχει και θέση και νόημα. Τέτοιο είναι το πνεύμα που διέπει και την παρούσα ανάλυση και πρόταση, η οποία εκτίθεται σε τέσσερα βήματα:

- **Επισκόπηση της βιβλιογραφίας**
- **Η εμπειρία του bullying στο ελληνικό σχολείο**
- **Μηχανισμοί του bullying**
- **Για μια νέα στρατηγική καταπολέμησης του bullying**

(Εδώ περιλαμβάνονται και η ανάλυση και το γενικό περίγραμμα, αλλά και συγκεκριμένες, άμεσα εφαρμόσιμες προτάσεις για υλοποίηση στον σχολικό χώρο.)

Ο πόλεμος ενάντια στο bullying είναι μια μάχη για το φαντασιακό των παιδιών (και όχι μόνο). Πρώτα απ' όλα, μια μάχη για τις λέξεις. Και υπάρχουν λόγοι ώστε το bullying να αποδίδεται ως «ψευτονταπλίκι». Κύριος στρατηγικός σκοπός είναι η αποδόμηση της φαντασιακής αίγλης του ψευτονταπλικιού. Κύρια μέθοδος για την επίτευξή του, η γελοιοποίησή του. Όστε όσοι αισθάνονται τον πειρασμό να κάνουν ψευτονταπλίκια να αντιλαμβάνονται ότι δεν τους παίρνει.

Το γελοίο σκοτώνει το ψευτονταπλίκι, ακόμη και σαν σκέψη.

ISBN: 978-618-03-0465-7

9 786180 304657

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ.: 80465